

Π Α Λ Η Ε Σ Α Ν Α Μ Ν Η Σ Ε Ι Σ

Ραδιοφωνική έμπομπή δια τήν 28 ην
'Οκτωβρίου, 1973, ήμέραν Κ Υ -
Ρ Ι Α Κ Η Ν καί ώραν 20.05-20.35

Τήν έμπομπήν παρουσιάζουν ό ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ καί ό ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥ-
ΚΑΚΗΣ, Τραγουδά ή ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ .

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στήν τελευταία μας συνάντησι, αγαπητέ μου Γιάγκο, μιλούσαμε
για τούς ανακτορικούς χορούς στό παλάτι του "Οθωνος καί της
'Αμαλίας...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναί καί είπαμε ότι ή 'Αμαλία, έμφανιζότανε πολύ συχνά μέ έλ-
ληνικό ντύσιμο, κατά προτίμησι μέ γιαννιώτικο χρυσοκέντητο
φόρεμα, μέ πολύ φαρδεια μανίλια στό κάτω μέρος καί πολλές δαν
τέλλες στίς χειρίδες, στά μανικέτια δηλαδή, πού έκυμάτιζαν
γύρω από τούς καρπούς των χειρών. Ξέρεις τί θα ήθελα να μά-
θω ; "Εχει άραγε διασωθει κανένα όνομα μοδίστρας από τήν έπο-
χή εκείνη ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ασφαλώς όχι. Βλέπεις οι ιστορικοί της έποχής καί οι χρονο-
γράφοι, δέν δίνανε σημασία σε τέτοιες λεπτομέρειες καί άδια-
φοροϋσαν για τό γυναικείο ντύσιμο. "Ομως ό λαός, ό άθηναϊκός
λαός δέν άδιαφοροϋσε καί αν έχωμε μερικές λεπτομέρειες από
τήν μόδα του 1837 , τίς χρωστάμε στα οικιακά τραγούδια των
άθηναίων της έποχής εκείνης.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τώρα μπήκα στό νόημα. "Εβαλες τό νερό στό αυλάκι. Θα μου πής
άσφαλώς για τά περίφημα : Μελιτζανιά. Φαίνεται ότι κάποια
έποχή, γύρω στα 1850, ήταν της μόδας ένα ύφασμα λ ι λ ά
ή μ ω β άνοιχτό πού ό λαός τό είδε σαν μελιτζανί.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ακριβώς. Κι' έπειδή οι γυναίκες τό παραφορέσανε, οι άθηναίοι

δέν ἄργησαν νά τούς βγάλουνε σιωπτικό τραγουδάκι. : Τά μελιτζανιά, βρέ τά μελιτζανιά, τά μελιτζανιά, νά μήν τά ξαναβάλης πιά.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί μόνο τά μελιτζανιά ; Μοδίστρες, ὅπως μοῦ εἶπες, μοδίστρες ὀνομαστές πού νά ἔχουνε διασωθεῖ τά ὀνόματά τους δέν ὑπῆρχαν.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κι' ὅμως τώρα θυμᾶμαι κάποιο ὄνομα πού τό διέσωσε ἕνας παλαιός σπουδαῖος λογοτέχνης καί δημοσιογράφος ὁ Θεόδωρος Βελλιανίτης. Καί ἀναφέρει ὁ Βελλιανίτης γιά μιᾶ ράπτρια τοῦ 1845 πού τήν λέγανε Μπουγιούκ χανούμ.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Μπουγιούκ χανούμ ; Τουριάλα ἦτανε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μπερδεμένη ἡ καταγωγή της. Λέγανε πώς ἦτανε ἀπό τήν Μασαλία καί καυχότανε γιά τά φραντσέζικα πού μιλοῦσε, μά ὁ Βελλιανίτης γράφει πώς ἦτανε τουρκοκρητικιά, πού εἶχε ἀγαπήσει ἕναν Ἕλληνα ναυτικό καί εἶχε βρεθεῖ στήν Μασαλία. Ἐκεῖ εἶχε βαπτισθεῖ χριστιανή μέ τό ὄνομα Παναγιώτα, μά ὁ Ἕλληνας ναυτικός τήν παρατησε κι' ἡ Παναγιώτα ἡ Μπουγιούκ χανούμ, πῆγε νά δουλέψῃ σ' ἕνα μοδιστράδικο, γιά νά ζήσει. Φαίνεται πώς ἔγινε καλή μοδίστρα καί κάποια μέρα βρέθηκε στήν Σμύρνη... Ἐκεῖ ὅμως ἐκεῖ, τήν ἀναγνώρισε κάποιος Τοῦρκος ἀστυνόμος, ζαπτιές, πού εἶχε ὑπηρετήσῃ στά Χανιά καί τήν κυνήγησε γιατί εἶχε ἀλλαξοπιτήσῃ.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Βρέ τήν καιομοῖρα τήν Παναγιώτα. Πρόλαβε νά φύγῃ ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πρόλαβε, μά ἡ φυγή της ἦτανε δραματική. Ἐκανε τήν φραντσέζα μοδίστρα στήν Σμύρνη, χωρίς νά λέῃ ὅτι ἤξερε τούρκικα καί λίγα ἑλληνικά. Ὅπως ἀφηγεῖται ὁ Βελλιανίτης, εἶχε καλή πελατεία ἡ φραντσέζα μοδίστρα στήν Σμύρνη καί μεταξύ ἄλλων, εἶχε καί πελάτισσα τήν κόρη τοῦ τούρκου ἀστυνόμου. Μιά μέρα πού εἶχε πάει στό κονάκι τοῦ ἀστυνόμου, γιά νά δοκιμάσῃ ἕνα φόρεμα τῆς κόρης του, τήν εἶχε ὁ ζαπτιές καί τήν ἀναγνώρισε ἀπό μιᾶ ἐλῆ πού εἶχε στῶ ἐπάνω της χεῖλος. Θέλησε νά τήν ἀποκαλύψῃ, μά ἡ κόρη του, τόν παρειῆλθε νά τήν ἀφήσῃ νά τῆς τελειώσῃ τό ράφιμο.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κι'έτσι γλύτωσε ή Μπουγιούκ χανούμ ή Παναγιώτα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γλύτωσε γιατί ή πελάτισσά της, ή κόρη του άστυνόμου τήν εδό-
ποίησε ότι ο πατέρας της λογάριάζε νά τήν άποκαλύψη ότι ήτανε
ή Μπουγιούκ χανούμ της Κρήτης και ότι ειχε φύγει από τά Χανιά
γιατί κάτι ειχε κλέψει. Φυσικά ή μοδίστρα τ'άρνήθηκε όλα αυτά
μά τρομοκρατήθηκε και έφυγε κρυφά μ'έναν έλληνα ναυτικό
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πάλι μέ ναυτικό ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Φαίνεται πως ειχε ιδιαίτερη άδυναμία στους ναυτικούς. "Αλλως
τε, αυτό φάνηκε και από μία μόδα που λανσάρισε στην 'Αθήνα
στά 1850, όταν έγνατεστάθηκε σαν μοδίστρα φραντζέζα τά περι-
φημα ναυτικά φορέματα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μάλιστα. Τά ναυτικά φορέματα που ο άθηναϊκός λαός τά έσατύ-
ρισε τραγουδιστά :
"Εβαλες τά ναυτικά σου
μέ σεθρήτια στόν γιακά σου
έχεις φούστα θαλασιά
και μάς φέρνεις τήν δροσιά
- Πρέπει νά προσθέσω ότι όλα αυτά τά τραγούδια, τά λαϊκά δίστι-
χα, τελειώνανε μέ μία έπωδό : Πάλι τά 'βαλες - πάλι τά 'βαλες
Πάλι τά 'βαλες, πάλι μάς μάρανες !...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Οπως δήποτε, μία και μιλάμε για μοδίστρες της εποχής εκείνης
δέν πρέπει νά παραλείψωμε τίς " Τρεις Σελεκοπούλες ".
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δελεκοπούλες ; Τί ήτανε αυτές ; Μοδίστρες ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μοδίστρες μά όχι στην 'Αθήνα, αλλά στά Γιάννενα. Είναι οι μό-
νες μοδίστρες που άφησαν τό επώνυμό τους στην 'Ιστορία, γιατί
έχουν συνδεθει μέ τήν 'Ιστορία της κυρά Φροσύνης και ~~αυτή~~
του 'Αλη Πασά.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τόσο παλιά ; Δηλαδή χίλια διτακόσια περίπου ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ακριβώς. "Ητανε μοδίστρες όνομαστές στά Γιάννενα, μά ζούσανε
μία ζωή κάπως έλευθεριάζουσα, ειχανε πολλούς φίλους και μία
μέρα τίς συνέλαβε ο 'Αλη Πασάς μαζί μέ άλλες δεκαπέντε Γιαν-
νιώτισσες και τήν κυρά Φροσύνη μαζί και τίς έπνιξε στη λίμνη

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Νά λοιπόν τρεις μοδίστρες πού ἔμειναν στήν Ἱστορία. Δέν φαντάζομαι νά ἦτανε φραγκοραφτοῦδες βέβαια.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Οχι ἀσφαλῶς. Τήν ἐποχή ἐκείνη στά Γιάννενα, καμμιά γυναίκα δέν φοροῦσε φράγκια καί φυσικά ὅλες οἱ μοδίστρες ἦτανε ἑλληνοράπτριες καί ὄχι φραγκοραφτοῦδες.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ἄλλως τε καί στήν Ἀθήνα ἀκόμη, γύρω στά 1890 ὑπῆρχε αὐτή ἡ διάκρισις στίς μοδίστρες, ἕως ὅτου ἔφθασε στήν ἑλληνική πρωτεύουσα ἡ περόφημη μαντάμ Λιζιέ, μιὰ γαλλίδα μοδίστρα πού ξεμυάλισε τίς ἀθηναῖες μέ τά φορέματά της καί τά μοντέλα της καί σιγά σιγά, οἱ ἀθηναῖες ~~ἀρχισαν νά ἀρκεῖται~~ ἐγναταλείπουν τό φέσι μέ τήν φοῦντα καί ν'ἀκολουθοῦν τήν παριζιάνικη μόδα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτό εἶναι τό κοινωνικῶς περίεργο. Ἐνῶ ὁ "Οθων καί ἡ Ἀμαλία ἦτανε γερμανοί, ἡ ἀντιβασιλεία καί οἱ πρῶτοι αὐλικοί βαυαροί, ἐνῶ ὁ Γεώργιος ὁ πρῶτος ἦτανε Δανός καί ἡ "Ολγα ἀπό τήν Ρωσία, ἐνῶ τά παιδιά τους οἱ πρίγκηπες παντρεύτηκαν μέ ἐγγλέζες πριγκηπισσες ἢ ρωσίδες δούκισσες, ἡ κοινωνική ζωή στήν Ἀθήνα ἐπηρεαζότανε κυρίως ἀπό τό Παρίσι. Ἡ μόδα παριζιάνικη, τό θέατρο ἔπαιζε κυρίως γαλλικές κωμῳδίες, οἱ ξένοι θίασοι πού δίνανε παραστάσεις στήν Ἀθήνα ἦτανε κατὰ κανόνα γαλλικοί καί στά ἀθηναϊκά σαλόνια, τό φραντσέζικο ἔδινε κι'ἔπαιρνε. Ἀκόμη καί τά ἐλαφρά τραγούδια ἀπό τό Παρίσι τά παίρνανε οἱ ἀθηναῖοι, ὅπως τό περόφημο " Στό Ζάππειο μιὰ μέρα... "
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Α ὄχι... ἐδῶ σέ διαφεύδω. Τό περιλάλητο αὐτό τραγουδάκι Στό Ζάππειο μιὰ μέρα περιπατοῦσα, δέν εἶναι φραντσέζικο ἀλλά σπαμιόλικο. Εἶναι ἓνα ἐμβατέριο ἰσπανικό πού ἔγινε μιὰ διεθνῆς ἐπιτυχία σέ ρυθμό πόλκας.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναί, ἀλλά ἐμεῖς δέν τό πήραμε ἀπό τούς ἰσπανούς, ἀλλά ἀπό τήν φραντσέζικη μετάφρασί του. Σκέφου ὅτι ἐδῶ στήν Ἀθήνα τό ἔφεραν γαλλίδες τραγουδιστριες, ὅπως ἡ Ζάν Ντ' Ἀρράς

ή' Αμαντά, ή Λουίζα κι άλλες χαριτωμένες γαλλίδες πού τραγουδούσανε στά καφέ σαντάν τής 'Αθήνας. 'Ακόμη και τίς λέξεις : Καφέ σαντά και καφesanτανίστρα, από τά φραντσέζικα τίς πήραμε και τίς έλληνοποιήσαμε.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Όμως οί Γάλλοι, πιο δίκαιοι από μᾶς, όταν πήρανε αυτό τό ισπανικό τραγοῦδι και τοῦ βάλανε στίχους γαλλικούς, τοῦ ἔφησαν στήν υπόθεσι τῶν στίχων τήν ισπανική του προέλευσι λέγοντας : ~~En Espagne~~ "Εν έσπανιός σεβέρε - ντ'ύν ούβριέρε - ^αμουλέν ντ'ε^ε λά γκαλέττε - φί λά κονιέτε...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ενώ έμεϊς, άγνοήσαμε και γάλλους και ισπανούς και τοῦ δώσαμε άθηναιική υπόστασι, τοποθετῶντας τήν υπόθεσι τοῦ τραγοῦδιου στό Ζάππειο.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Όποτε και μόνο γι' αυτόν τόν λόγο, γι' αυτήν τήν μανία τής άφομοιώσεως, αξίζει νά μᾶς τό θυμίση ή καλή μας ή Κλειώ.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Στο Ζάππειο μιά μέρα, περιπατοῦσα
κι' άπά τησα μιά νέα - ξανθομαλλοῦσα.
Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Χωρίς άμφιβολία, εἴμαστε λίγο ξενομανεῖς οί "Έλληνες. Μονάχα στήν πολεμική μας άρετή, εἴμαστε έλληνες και μόνο έλληνες.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πῶς σοῦ ἦρθε ἔτσι ξαφνικά αυτή ή ιδέα ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξεχνᾶς τί μέρα ἔχομε σήμερα ; 28 'Οκτωβρίου.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μάλιστα. Εἴκοσι οὐτώ 'Οκτωβρίου, ή ήμέρα τής κηρύξεως τοῦ πολέμου τοῦ 40.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Η πρώτη μέρα πού ἔκανε ν' άντηχήση σ' ὄλα τά στόματα, μιά πολεμική κραυγή, μιά ένθουσιώδης λαχή : 'Αέρα... 'Αέρα...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Α έ ρ α ... 'Αλήθεια, ἤθελα από καιρό νά σέ ρωτήσω : 'Από ποῦ βγήκε αυτή ή πολεμική κραυγή ; Μέ ποιά δικαιολογία ; Και πῶς ἔγινε πολεμικό σύνθημα νίκης ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Αξίζει νά τό ποῦμε αυτό, γιατί οί περισσότεροι δέν θα τό ἔβερουνε. Δέν εἶναι νέα κραυγή, από τόν πόλεμο τοῦ 40 αυτή ή λέξις.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί λές ; 'Υπήρχε και παλαιότερα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βεβαίως.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Η κραυγή : 'Αέρα σαν πολεμική ίαχή ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. 'Η πολεμική κραυγή νίκης 'Αέρα άκουγότανε και στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δηλαδή εδώ κι'έξηντα χρόνια ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. Οί στρατιώτες και ιδίως οί τσολιάδες όταν έκαναν επίθεσι μέ έφ'όπλου λόγχη, φωνάζανε : 'Αέρα... άέρα
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Και τί έσήμαινε αυτή ή λέξις ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Είχε τήν σημασία της βέβαια. Κάντε τόπο να προχωρήσω... δόστε μου άέρα... δόστε μου τόπο, μέ άλλα λόγια υποχωρήστε σείς για να πάω μπροστά έγώ.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Είναί έκπληκτικό αυτό. 'Εγω και άλλοι πολλοί πιστεύαμε ότι στον πόλεμο του σαράντα πρωτακούστηκε αυτή ή κραυγή.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Θα έκπλαγής ακόμη περισσότερο αν σου πω ότι και πριν από τους πολέμους του δώδεκα, ήτανε γνωστή ή κραυγή : 'Αέρα και μάλιστα όχι σκέτη μά συμπληρωμένη : 'Αέρα μ π α ν ᾱ !...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Αέρα μπανᾱ ; Δηλαδή ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Από τά 1880, δηλαδή εδώ κι'ένενηντα χρόνια σχεδόν, στον Πειραιᾱ, όταν γινόντουσαν συμπλοκές μεταξύ κουτσαβάκηδων όμηρικές και ιστορικές συμπλοκές, μέ μαχαίρια και κουμπούρια άκουγότανε πάντα αυτή ή κραυγή : 'Αέρα μπανᾱ...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καλά, αυτό τό μ π α ν ᾱ τί έσήμαινε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μοῦ τό έξήγησε τουρκομαθής φίλος. Είναί λέξις τούρκικη αίτιατική άντωνυμίας και σημαίνει εις έμέ, σ'έμένα. Συνεπώς " άέρα μπανᾱ " σημαίνει κάντε τόπο σ'έμένα και κατ'έπέκτασιν όπως μοῦ έλεγε παλαιός μάγικας και κουτσαβάκης Πειραιώτης όταν σέ μια συμπλοκή, τύχαινε ή Χωροφυλακή ν'άπομονώση κανέναν φευτοπαλληκαρᾱ, αυτός ζητούσε βοήθεια από τους άλλους και ξελαρυγγιαζότανε φωναζοντας 'Αέρα μπανᾱ.

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νά λοιπόν πού μάθαμε κι' έντοπίσαμε κάτι : Αύτή ή κραυγή 'Αέρα πού έδόξασε τόν Έλληνα φαντάρο, δέν εΐναι πολεμική κραυγή του 40, οΰτε καί του 1912, μά πολύ παλαιότερη άφου στίς συμπλοκές των κουτσαβάκηδων ακουγότανε πολύ συχνά, ένενήντα χρόνια πριν.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ ~~ΕΛΛΕΛ~~ "Όταν λέμε συμπλοκές κουτσαβάκηδων, έννοοϋμε τίς έκλογικές συμπλοκές, στίς διαδηλώσεις, τίς πολιτικές διαδηλώσεις, όπου εΐχε τόν πρώτο λόγο τό κοντρό μπαστούνι, ή κερασέα καί τό κουμποϋρι επίσης.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Αγριες έποχές...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Όπως τό πάρη κανείς. "Αγριες καί ρομαντικές μαζί. 'Ανάμικτες καί μπερδεμένες. Στόν δρόμο, άρπαζόντουσαν οί μπράβοι δυό κομματικών διαδηλώσεων καί στά σπίτια, μιá κομφή ντεμουαζέλλα έπαιζε πιάνο τραγουδώντας τό περίφημο ίταλικό βάλς : Τσιριμπιριμπίν...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τό όποϋον, πολύ καλά ΐκανες νά τό αναφέρης γιά νά τό θυμίση ή φίλη μας ή Κλειώ στίς γκριζομάλλες μας άκ ροάτριες καί νά τίς ξαναφέρη έξήντα, έβδομήντα χρόνια πίσω...
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Τσιριμπιριμπίν... τσιριμπιριμπίν...
Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μιá καί βρεθήκαμε στήν έποχή του 40, μέ τήν κήρυξι του πολέμου, θυμάσαι γιάγκο τί γινότανε τότε ;
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Ε πώς δέν θυμάμαι ; Πολεμοϋσε ό στρατός στό μέτωπο κι' έδω, στα μετόπισθεν, πολεμοϋσε καί ό άμαχος πληθυσμός μέ τίς παρωδέες των τραγουδιών τής μόδας καί τό χιοϋμορ. Θυμάμαι τί γινότανε μέ τήν κάλυφι των φώτων τίς νύχτες. Γιά τόν κίνδυνο των άεροπορικών έπιδρομών, εΐχε διαταχθει νά καλύπτονται τά παράθυρα μέ μπλέ κόλλες χαρτιού... Κι' όταν κυκλοφοροϋσε κανέννας φαλακρός στόν δρόμο, του φωνάζανε : Τήν φαλάκρα σου, σιέπασέ τηνε μέ μπλέ χαρτί...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Πολεμικό χιούμορ. Οί δρόμοι της 'Αθήνας, ήτανε κατασιότει-
νοι καί οί άθηναῖοι, κυκλοφορούσανε μέ φαναράκια τής τσέπης.
Θυμάμαι ὅτι κάποιος χρονογράφος ἔγραφε στήν ἔφημερίδα του :
Εὐκαιρία γιά τίς άσχημομοῦρες νά συνάφουν ἔρωτικás σχέσεις.
Διότι μέσα στό πηχτό σιοτάδι, δέν διακρίνονται τά χαρακτηρι-
στικά τοῦ προσώπου

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

'Αθηναῖκό πολεμικό χιούμορ... Στίς ἐπιθεωρήσεις, ὠργίαζε ἡ
σάτυρα. Θυμάμαι σέ μιá ἐπιθεώρησι πού κάποιος παρακαλοῦσε τό
φεγγάρι : Φεγγάρι μου, ἔλα πιό κοντά χωρίς νά μᾶς ρωτήσης...
Διότι τά φανάρια δέν ἀνάβουνε κι' ἔλα ἐσύ νά μᾶς φωτίσης...
Φεγγάρι μου ἔλα ~~ἀνά~~ κάτω γιατί ὁ πόλεμος ἔγινε αἰτία -
Ν' ἀλλάξη ἡ 'Αθήνα μας τό ὄνομά της καί νά γίνη, Σ κ ω τ ί α.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Ναί, ναί, ναί... Κι' ἄλλα τέτοια ἔνα σωρό. Θυμάμαι μιá ἔρωτι-
κή σιηνή σέ μιá ἐπιθεώρησι. "Ἐνα ζευγάρι σμίγει στά σιοτει-
νά. 'Εκεῖνος ἀρχίζει νά τήν χαϊδεύη. 'Εκείνη κάνει τάχα πώς
διαμαρτύρεται καί τοῦ λέει : Νομίζω πώς γίνατε πολύ τολμηρός
Κι' ἐκεῖνος τής ἀπαντᾷ : Δέν φταίω ἐγώ... τό σιοτάδι εἶναι
ψ η λ α φ η τ ὀ ν...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Οί άθηναῖοι, προσπαθοῦσαν νά ξεγελάσουν τήν άγωνία τους μέ
χιούμορ καί μέ σάτυρα. Καί ἀργότερα ἀκόμη, στήν ἐποχή τής
κατοχῆς, ὅταν ἡ πεῖνα θέριζε τόν κόσμο, πάλι οί άθηναῖοι
συγγραφεῖς γράφανε τραγούδια εἰρωνικά καί σατυρικά γιά τήν
ἔλλειψι τῶν τροφίμων.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

"Ἐχεις δίκαιο Γιάγιο. Θυμάμαι ἕνα τραγούδι : Τά κολουθάκια
"Ἦτανε ἕνα ἔρωτικό ντουέττο. 'Εκείνη τοῦ ἔλεγε :
"Ἐπαιρνες τίς καρδιές αἰχμάλωτες - μέ τρόπο, κλείνοντας τό
μάτι - "Ὅμως αὐτά περνοῦσαν ἄλλοτες - σάν ἦταν ἡ ~~αἰχμή~~ κοιλι
γεμάτη...

Κι' ἐκεῖνος τής ἀπαντοῦσε : Μέ τό χαμόγελο τό θεῖο σου
δέν ἔχω τίποτε νά ἐλπίσω - δός μου παιδί μου τό δελτίο σου
ἀν ἴσως θέλης νά σ' ἀγαπήσω...

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί άκολουθοῦσε τό ρεφράν πού τό λέγανε μαζί :
- Τώρα δέν θέλει ἡ ἀγάπη χάδια καί φιλάκια - μά προτιμᾷ καμμιά
ὀκᾷ κολοκυθάκια - οἱ μαυρομάτες - λειώνουν βλέποντας πατάτες
κι' ἔχουν χαρά - μέσ' τήν ἀγορά - ἐνῶ περιμένουν στήν οὐρά.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σκληρά καί ἄγρια χρόνια πού ὁ αἰώνιος ἀθηναῖος προσπαθοῦσε
πάντα νά τά διασκεδάζη μέ τό ἀνεξάντλητο χλιοῦμορ πού τόν
χαρακτηρίζη. Τί νά πρωτοθυμηθῆς ὅμως ἀπό τήν ἐποχή ἐκείνη καί
τί νά ξεχάσης ; θυμᾷμαι ὅτι στίς ταβέρνες θά ἦσουν πολύ
τυχερός αν εὑρισκες νά φᾶς λαχανίδες βραστές χωρίς λάδι μά-
λιστα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν ἦτανε λίγοι οἱ ἀθηναῖοι, πού εἶχανε στήν τσέπη τους ἕνα
μπουκαλάκι μέ λάδι, γιά νά ἐνισχύουν τό φαγητό πού βρίσκανε
στά ἐστιατόρια.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅσοι εἶχανε ταβέρνες ἢ ἐστιατόρια, προσπαθοῦσαν νά ἐπινοή-
σουν καινούργια φαγητά γιά νά ικανοποιήσουν τά πεινασμένα ἀλλά
στομάχια. Καί δέν θά ξεχάσω ποτέ μου ὅτι ἔφαγα κάποτε στά
42, ρεπανάκια γιαχνί...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν εἶμαστε καλά. Ρεπανάκια μαγειρεμένα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. Ρεπανάκια μαγειρεμένα μέ λίγη ντομάτα, χωρίς λάδι
καί ἄφθονο κόκκινο πιπέρι γιά τήν οὐσία.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί τρωγότανε αὐτό τό κατασιεύασμα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν τρωγότανε βέβαια, μά ἐμεῖς τότε τό καταβροχθίσαμε καί μᾶς
φάνηκε καί νόστιμο, τό ρεπανάκι μέ τό κοκκινοπίπερο.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν νομίζεις ὅτι ἀρκετά ἀναπολήσαμε αὐτά τά χρόνια ; Δέν πᾶμε
λίγο πιό πίσω ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νά πᾶμε ὅπου θέλεις. Πρωτα πρῶτα, πρίν θυμηθοῦμε τίποτε πιό
παληό, ἄς θυμηθοῦμε κανένα παληό εὔθυμο τραγουδάκι. Τί θά
λεγες γιά τήν περίφημη " Κουμπαροῦλα " ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Συμφωνῶ. Εἶναι ἕνα τραγοῦδι τουλάχιστον ἑκατόν τριάντα ἐτῶν.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνδεδεία πιάνου)

'Από πίσω, απ' τήν στρατώνα
τ' άκουσς κουμπάρά μου ;

"Εχω μιά άγαπήτηλιά
κουμπαρούλα μου γλυκειά...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Σχετικά μέ τήν κουμπάρα, ύπάρχει ένα περίφημο άνένδοπο του "Οθωνος, πού δέν έτυχε νά τό ποϋμε ποτέ, μά έπειδή τώρα τελευταία αναφέραμε μερικά άνένδοτα του "Οθωνος, σχετικά μέ τίς δημοτικές λέξεις πού ήτανε άκαταλαβίστινες γι' αυτόν, θυμήθηνα κι' αυτήν τήν ιστορία.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Τό φαντάζομαι τό άνένδοτο. 'Ο "Οθων θά έτυχε ν' άκούση αυτό τό λαϊκό τραγουδάκι και θά θέλησε νά μάθη τί εΐναι ή κουμπάρα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

'Ακριβώς. 'Ερώτησε λοιπόν ένα λογοτεχνη της έποχής, τόν ποιητή 'Αλέξανδρο Σούτσο πού ήταγε τακτικός στό Παλάτι του "Οθωνος και ό Σούτσος έξηγήσε στόν βασιλέα τί εΐναι ή κουμπάρα. Καλά, εΐπε ό "Οθων. Καί ό κουμπάρος τί εΐναι ; 'Ο κουμπάρος Μεγαλειότατε, εΐναι τό άρσενικό της λέξεως. 'Ο κουμπάρος και ή κουμπάρα... 'Υπάρχει και ούδέτερο ; ρώτησε ό "Οθων. "Οχι Μεγαλειότατε, ούδέτερον δέν ύπάρχει. Καί ό "Οθων ρώτησε κατάπληκτος : Καί τό κουμποϋρι τί εΐναι ; 'Ο κουμπάρος άρσενικόν, ή κουμπάρα θηλυκόν και τό κουμποϋρι ούδέτερον... Καί τότε ό ποιητής 'Αλέξανδρος Σούτσος μέ τήν συνηθισμένη του χαριτολογία, εΐπε : Τό κουμποϋρι, Μεγαλειότατε, τό χρησιμοποιεΐ ό σύζυγος όταν δη ότι ή σχέσις του κουμπάρου και της κουμπάρας περάσανε κάθε όριο άνοχής.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

'Ο "Οθων θά γέλασε βέβαια.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

"Οπως έλεγε ό Σούτσος άργότερα, ό βασιλεύς δέν γέλασε γιατί δέν μπόρεσε νά καταλάβη τό λογοπαίγνιο του Σούτσου... Καί χρειάστηκε νά του τό έξηγήσουν πολλές φορές γιά νά τό καταλάβη καλά.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πολύ φυσικό νά μὴν μπορῆ νά ἀντιληφθῆ τὴν μπερδεμένη λαϊκὴ γλῶσσα ἕνα βαυαρός πού ἤξερε ἀρχαῖα ἑλληνικά.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πάντως καί ὁ "Οθων καί ἡ 'Αμαλία, ἔδειχναν ἰδιαίτερη προτίμησι στὴν ἑλληνικὴ κουζίνα. Καί ὅταν καμμιά φορά κάποιος ἀνώτερος ἀβλιός, προσκαλοῦσε τοὺς βασιλεῖς σέ τραπέζι στό σπίτι του, ἡ 'Αμαλία ρωτοῦσε : Τί φαγητό θά μᾶς ἔχετε ; "Ο τι ἐπιθυμεῖτε Μεγαλειοτάτη. Καί ἡ 'Αμαλία ἀπαντοῦσε στερεότυπα : Φι σ ο λ ἄ ν τ ε ν...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Φι σ ο λ ἄ ν τ ε ν θά ἐννοοῦσε τὴν φασολάδα. Καί τῆς ἄρεσε ἡ φασολάδα

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ἐλεγε πὺς τρελλαινότανε γιὰ ὕσπρια καί ἰδίως φασόλια σοῦπα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μπορεῖ νά ὑπῆρχε καί λίγη πολιτικὴ σκοπιμότης σ' αὐτές τίς προτιμήσεις τῆς Μεγαλειοτάτης.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν ἀποκλείεται ὅμως εἶναι γεγονός ὅτι ἡ περίφημη κυρία Πλούσιωφ, ἡ γενικὴ οἰκονόμος τοῦ Παλατιοῦ, εἶχε πολὺ συχνά ἐντολὴ νά παρουσιάζῃ στό βασιλικὸ τραπέζι ὕσπρια καί κεφτέδες καθὼς καί τί ἄλλο νομίζεις Γιάννο ;

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ποῦ νά φανταστῶ ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κοιρορέτσι γιὰ τό ὅποῖον ὁ "Οθων ἔδειχνε ἰδιαίτερη προτίμησι. Μονάχα τὴν ρετσίνα δέν μποροῦσε νά συνηθίσῃ ὁ "Οθων, μὰ ἀγαποῦσε ὑπερβολικά ^{τό} ~~πᾶν~~ μπρούσικο ἀραχωβίτιο κρασί, πού τό νέρωνε πάντα μέ νερό τοῦ Βισύ.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Φαντάζομαι ὅτι οἱ 'Αραχωβίτες θά ἦτανε ὑπερήφανοι γι' αὐτό.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βεβαίως καί τοῦ ἔστελναν πάντα ἕνα βαρέλι πεσιέσι τὴν πρώτη Δεκεμβρίου, γιατί ἦτανε ἡ ἐπέτειος τῆς εἰσόδου τοῦ "Οθωνος στὴν 'Αθήνα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Νομίζω ὅτι ἀρνετὰ φλυαρήσαμε πάλι σήμερα καί πρέπει νά τελειώσωμε μέ κανένα εὐθύμο μεταγενέστερο τραγοῦδι. 'Η Κλειώ ἄς τό διαλέξῃ μόνη της...

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Τσόν Κίνα - Τσόν Κίνα

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.